

Jinacarita

EDITED AND TRANSLATED BY DR. W. H. D. ROUSE, HEADMASTER
OF THE PERSE SCHOOL, CAMBRIDGE

NOTE.—This recension is based on the following materials, for all which I have to thank the generosity of Mr. Donald Ferguson, late of Colombo.

(1) A Singhalese MS., denoted by C^a, containing text and commentary. It commonly confuses cerebrals with dentals, and generally writes the nasal with ° (anuswāra) before all consonants alike.

(2) An edition in Singhalese characters (C^b), published in Colombo in 1886, which has enabled me to correct nearly all the mistakes of the MS.

(3) A rough transcript in Roman characters, and a draft of translation, both which I have found useful in doubtful points.

W. H. D. ROUSE.

CAMBRIDGE,
May 16, 1905.

NOTE ON MEDHAṆKARA

There are at least four Medhaṅkaras famous in the literary history of Ceylon. The first flourished about 1200 A.D., and was the author of the 'Vinayārthasamuccaya' in Siṅhalese. The second was the Ārañña Medhaṅkara, who presided over the Council held by Parākrama Bāhu III. about 1250 A.D. The third was the scholar to whose care Parākrama Bāhu the IVth entrusted his translation of the Jātaka book into Siṅhalese 'that it might be preserved in the line of the succession of his pupils' ('Mahāvāṅsa,' chap. xl., ver. 86). The fourth was our author, Vanaratana Medhaṅkara (who was also the author of the 'Payoyasiddhi,' also in Pali), and who flourished under Bhuvaneka Bāhu the Ist (1277-1288 A.D.).

Saṅgharāja Medhaṅkara, author of the 'Lokappadīpaka-sāra' (*Journal of the P.T.S.*, 1882, p. 126 ; 1896, p. 43), was different from all the above, and wrote in Burma ('Gandha Vaṅsa,' p. 67). He is called Nava Medhaṅkara (*ibid.*, p. 64).

Medhaṅkara is mentioned as the author of the 'Jina Carita' in the 'Saddhamma-saṅgaha,' ix., 22 (*Journal of the P.T.S.*, 1890, p. 63), and in the 'Gandha Vaṅsa,' pp. 62, 72 (*Journal of the P.T.S.*, 1886).

T. W. Rh. D.

JINACARITA

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀ-
SAMBUEDDHASSA.

- 1 Uttamaṇ ṭtamaṅgena namassitvā mahesino
nibbānamadhudaṇ pādapaṅkajaṇ sajjanāliṇaṇ,
- 2 mahāmohataṇaṇ loke dhaṇsentaṇ dhammabhākaṇaṇ
pātubhūtaṇ mahātejaṇ dhammarājodayācale,
- 3 jaṇtucittasare jātaṇ pāsādakumudaṇ¹ sadā,
bodhentaṇ saṅghacandaṇ ca sīlorukiraṇujjalaṇ,
- 4 tahiṇ tahiṇ suvitthiṇṇaṇ jinassa caritaṇ hitaṇ
pavakkhāmi samāseṇa sadānussaraṇatthiko.
- 5 paṇītaṇ taṇ sarantāṇaṇ dullabham pi sivaṇ padaṇ;
adullabham bhava bhogaṇpaṭilābhamhi kā kathā.
- 6 tasmā taṇ bhaṇṇāmaṇaṇ me cittavuttapadakkamaṇ
sundaraṇ madhuraṇ suddhaṇ sotu sotarasāyaṇaṇ.
- 7 sotahatthaputā sammā gaṇetvāṇa nirantaṇaṇ
ajarāmaram icchantaṇ sādhaṇo paribhuṇjatha.
- 8 kappasatasahassassa catunṇaṇ cāpi matthake
asaṅkheyyāṇam āvāsaṇ sabbadā puṇṇakāmiṇaṇ
- 9 nāṇāratanasampanṇaṇ nāṇājanasamākulaṇ
vicittāpaṇasaṇkiṇṇaṇ toraṇagghikabhūsiṇaṇ
- 10 yuttaṇ dasahi saddehi devindaṇpurasannibhaṇ
puraṇ amarasṇkhātaṇ ahoṇi ruciraṇ varaṇ.

¹ C^a *dā*.

[C^a=MS.; C^t=printed text. Mistakes of the MS. which are corrected in the Commentary I have not noted. Nasals, often written with the symbol equivalent to *anusvāra*, I have assimilated to following consonants, where this was done in the printed text; on the same authority, I have corrected confusions of *n* and *ṇ*, which are very common.]

- 11 tahiṃ brahmanvaye jāto sabbalokābhipūjito
mahādayo mahāpañño abhirūpo manoramo
12 Sumedho nāma nāmena vedasāgarapāragu
kumāro 'si: gurūnaṃ¹ so avasāne jīnaṅkuro
13 rāsivaḍḍhakamaccena dassitaṃ amitaṃ dhaṇaṃ
anekasatagabbhesu nicitaṃ taṃ udikkhiya²
14 dhanasannicayaṃ katvā: 'aho mayhaṃ pitādayo
gātā māsakaṃ ekaṃ pi nevādāya divaṃ' iti.
15 samvegam upayāto va cintesīti guṇākaro
'dhanasāraṃ imaṃ gayha gantuṃ yuttan ti me pana.'
16 rahogato nisīditvā sundare nijamandire
dehe dose udikkhanto ovaḍanto pi attano:
17 'bhedaṇaṃ tanuno dukkhaṃ dukkho tassodayo pi ca
jātidhammo jarādhammo vyadhidhammo ahaṃ' iti
18 evam ādīhi dehasmiṃ disvā dose anekadhā
pure bheriṅ carāpetvā ārocetvāna rājino
19 bherinādasugandhena yācakālisamāgate
dānakiṅjakkha oghena sattāham piṇayī: tato
20 dānaggahimabindūnaṃ nipātenāpi dhaṇsaṇaṃ
ayātan taṃ viloketvā ratanambujakānanaṃ,
21 rudato ñātisaṅghassa jalitānalakānanaṃ
gajindo viya gehamhā nikkhamitvā manoramā
22 mahantaṃ so mahāvīro upagañci Himālayaṃ,
haricandanakappūrāgarugandhehi vāsitaṃ,
23 suphullacampakāsokapāṭalītilakehi ca
pūgapunnāganāgādipādapehi ca maṇḍitaṃ,
24 sīhavyagghataracchehi ibhadīpikapīhi ca
turaṅgamādinekehi migehe ca samākulaṃ,
25 sālīkaravihaṇsehi haṇsakoñcasuvehi ca
kapotakaravīkādisakuntehi ca kūjitaṃ,
26 yakkharakkhasagandhabbadevadānavakehi ca
siddhavijjādharādīhi bhūtehi ca nisevitaṃ,
27 manosilindanīlorucārupabbatapantihi
sajjhuhemādinekehi bhūdharehi ca bhāsurāṃ,
28 suvaṇṇamaṇisopāṇanekatitthasarehi ca
sobhitaṃ tattha kīlantānekadevaṅgaṇāhi³ ca,
29 sītasīkarasañjannanijjarānaṃ satehi ca
kiṇṇaroragaraṅgehi rammehi ca virājitaṃ,
30 sikhāṇḍisaṇḍanaccehi latānam maṇḍapehi ca
setavālukasāñjannamālakehi ca maṇḍitaṃ,
31 suvaṇṇamaṇimuttādi anekaratanākaraṃ
icchantānaṃ janālīnaṃ puññakiṅjakkham⁴ ālayaṃ.

¹ C^a guraṇaṃ. ² C^a -yaṇ. ³ C^t -kīlanta-. ⁴ C^a puññaṃ.

- 32 tam ajjhogayha so dhīro saḥassakkhena māpīte
disvā isiparikkhāre pañnasālā¹ vare tahiṃ
- 33 isivesaṃ gaḥetvāna viharanto samāhito
sattāhabbhantare pañcaabhiññāṭṭhavidhāpi² ca.
- 34 uppādetvā samāpattisukheneva tapodhano
nabhasā divasekasmiṃ gacchanto janataṃ isī
- 35 sodhentaṃ añjasaṃ disvā otarivā nabhā tahiṃ
iti taṃ janitaṃ pucchi: 'kasmā sodheta añjasaṃ
- 36 'Sumedha, tvaṃ na jānāsi, dīpaṅkaratathāgato
sambodhim uttamaṃ patvā, dhammacakkam anuttaraṃ
- 37 'pavattetvāna, lokassa karonto dhammasaṅgahaṃ
rammaṃ rammaपुराणं patvā vasatīha sudassane:
- 38 'bhikkhusatasahasseehi catūhi³ vimalehi taṃ
nimantayimha dānena mayaṃ lokekanāyakaṃ:
- 39 'tassa āgamanatthāya maggaṃ sodhema cakkhuma.'
iti so tassa sotassa sukhaṃ dento jano 'bravī.
- 40 'Buddho' ti vacanaṃ sutvā pītiyodaggamānaso
sakabhāvena saṅṭhātuṃ n'eva⁴ sakkhi guṇākaro:
- 41 ten' āradḍhañjasā dhīro yācitvāna padesakaṃ
labhitvā visamaṃ thāṇaṃ samaṃ kātuṃ samārabhi.
- 42 nalaṅkate yeva tahiṃ padese
lokekanātho sanarāmarehi
sampūjito lokahito mahesī⁵
vasīhi saddhiṃ paṭipajji maggaṃ.
- 43 chabbaṇṇaraṅsijālehi pajjalantaṃ Tathāgataṃ
āgacchantaṃ tahiṃ disvā modamāno vicintayi
- 44 'Yannūn' imassa dhīrassa setuṃ katvāna kaddame
sakattānaṃ nipajjeyaṃ sasaṅghassa mahesino
- 45 dīgharattam alaṃ tam me hitāya ca sukhāya ca.'
Icc' evaṃ cintayitvāna nipanno so jinaṅkuro
- 46 pabodhetvāna disvāna cārulocanapaṅkaje
puna p' evaṃ vicintesi nipanno dhitimā tahiṃ:
- 47 'Iccheyyaṃ ce 'ham ajj' eva hantvānantaraṃ⁶ bhava
saṅghassa navako hutvā paviseyyaṃ puraṃ varaṃ
- 48 kim aññātakavesena klesanibbāpanena me
ayaṃ Buddho 'v' ahaṃ Buddho hutvā loke anuttaro
- 49 janataṃ dhammanāvāya tāretvāna bhavaṇṇavā
nibbānapuram ānetvā seyyam me⁷ parinibbutaṃ.
- 50 Icc' evaṃ cintayitvāna nipanno kaddame tahiṃ
suvaṇṇakadalikkhandhasannibho so 'tisobhati.
- 51 chabbaṇṇaraṅsīhi virājamāṇam
disvā manuññaṃ Sugat' attabhāvaṃ

¹ C^t -sāla-. ² C^t -abhiñña-. ³ C^a -hī. ⁴ C^a n'evaṃ.
⁵ C^t mahesi. ⁶ C^t -ṇo. ⁷ C^a seyyamema.

- sañjātapītihi udaggacitto
 sambodhiyā chandam akāsi dhīro.
- 52 āgantvāna tahiṃ ṭhānaṃ isim paṅke nipannakaṃ
 lokassa setu bhūto pi setu bhūtan tam attano
- 53 disvā ussīsaṅke tassa ṭhatvā lokekasetuno
 lokekalocano dhīro Dīpaṅkaratathāgato.
- 54 ‘Gotamo nāma nāmena sambuddho ‘yaṃ anāgate
 bhavissatī’ ti vyākāsi sāvake ca purādike
- 55 idaṃ vatvāna katvāna sasaṅgho tam padakkhiṇaṃ
 pūjesi aṭṭhamuṭṭhihi kusumehi guṇappiyo,
- 56 iti kātūna pāyāsi sasaṅgho lokanāyako
 Rammakan nāma nagaraṃ¹ rammārāmālayālayaṃ.
- 57 Jinassa vacanaṃ sutvā uṭṭhahitvāna paṅkato
 mudito² devasaṅghehi kusumādīhi pūjito³
- 58 pallaṅkam ābhujitvāna⁴ nisīdī kusumāsano
 mahātapo mahapaṅṅo Sumedho damitindriyo.
- 59 devā dasasahassesu cakkavālesu moditā
 abhitthaviṇsu taṃ dhīraṃ nisinnaṃ kusumāsane.
- 60 Nisinnō upadhāresi dhamme Buddhakare tadā
 kim uddhaṃ vā adho vā pi disāsu vidisāsu ca.
- 61 Icc’ evaṃ vicinanto so sakalaṃ dhammadhātukaṃ
 addakkhi sakasantāne paṭhamaṃ dānapāramī,
- 62 evam evaṃ gavesanto uttariṃ pāramī vidū
 sabbā pāramiyo disvā attano ṅaṇacakkhunā :
- 63 saṅsāre saṅsaranto so bahuṃ dukkhaṃ titikkhiya
 gavesanto ‘mataṃ santo pūretvā dānapāramī.
- 64 sattānaṃ kapparukkho vā cintāmaṇi va kāmado
 icchiticchitam annādim dadanto dadataṃ varo,
- 65 tārakāhi bahuṃ katvā nabhe cāruvilocane
 uppaṭetvā dadaṃ dhīro yācakānam pamodito,
- 66 mahiyā paṅsuto cāpi samuddodakato ‘dhikaṃ
 dadaṃ sariramaṅsaṃ ca lohitaṃ pi ca attano,
- 67 molinālayakate sīse ‘dhikaṃ katvā Sineruto,
 kampaṃyitvā mahiṃ dento sute cāpi sakaṅganā,
- 68 silanekkhammaṅṅādiṃ pūretvā sabbapāramī
 Vessantarattabhāve ‘vam patvā tamhā cuto pana,
- 69 uppajjitvā surāvāse sundare Tusite pure
 vasanto suciraṃ kālaṃ bhutvānānantasampadaṃ.
- 70 kataṅjalīhi devehi yācito dipaduttamo
 ‘Sambodhāya mahāvīra kālo tuyhan’ ti ādinā
- 71 viloketvāna kālādiṃ ṅatvā ‘kālan’ ti bodhiyā,
 paṭiṅṅaṃ devasaṅghassa datvā, Nandanakānanaṃ

¹ C^a naṅgaraṃ.

³ C^a pūjito.

² C^a mūdito.

⁴ C^a -bhūñj-.

- 72 gantvāna devasaṅghehi Sugatiṃ gacchato¹ cuto
abhitthuto mahāpañño : cavitvāna tato idha
- 73 susajjitaṅgoruturaṅgam ākule
vicittanānāpanapanyasampade
manoramuttuṅgagajindarājite
vibhūsite toraṇaketurāsihi,
- 74 alaṅkatattālavisaḷasālaye
sugopure sundarisundarālaye
sudassaniyye Kapilavhaye pure
Purindadassā pi purassa hāsake,
- 75 bhūpālamoliratanālinisevitaṅghi-²
paṅkeruhaṅ vimalanekagaṇadhivāsaṅ
Okkākarājakulaketum anāthanāthaṅ
Suddhodanaṅ narapatiṅ pavaraṅ paṭicca
- 76 so sajjhudāmadhavalāmaladassaniya-³
soṇḍāya saṅgahitasetavarāravindaṅ
candāvādātavaravāraṇarājavaṇṇam
sandassayitvā supinena visālapañño
- 77 bimbādharāya vikacuppalaḷocanāya
devindacāparativaddhanabhūlatāya
sampaṇṇasommavimalinduvarānanāya
sovaṇṇahaṅsayugacārupayodharāya
- 78 pādāravindakarapallavasundarāya
sovaṇṇavaṇṇatanuvaṇṇavirājitāya
sīlādīnekagaṇabhūsanabhūsitāya
māyāya rājavanitāy' upagañchi kucchiṅ.
- 79 Paṭisaṅdhikkhaṇe tassa jātā nekavidhabbhutā
athāyaṅ gahitārakkho narehi amārehi ca
- 80 manuññarattambujakaṇṇikāya-m-
āsīnasiṅgipaṭimā va rammā
suvaṇṇavaṇṇo dipadānam indo
pallaṅkam ābhūñjiya mātugabbhe.
- 81 maṇimhi vippasannaṃhi rattasuttam iv' āvutaṅ
mātucittambujaṅ dhīro bodhayanto padissati.
- 82 dasamāsāvasānaṃhi devī rañño kathes' idaṅ :
' mayhaṅ ñatigharaṅ deva gantum icchāṃ' aham' iti.
- 83 raññātha samanūññātā gacchanti kulam attano
mahatā parivāreṇa dibbañjasasamañjase.
- 84 surabhikusumasaṅḍālaṅkatassālasaṅḍam
samadabhamaramālāgiyamānagganaḍaṅ
nayanavihagasaṅghe avhayantaṅ va disvā
vipularatinivāsaṅ lumbinīkāraṇaṅ taṅ,

¹ C^a gacchat' ito *MS. and comm.*

² C^a bhūpāli-.

³ C^a -dassiniya.

- 85 vipulatararatiṅ sā tamhi kātūna ramme
 amarayuvatililācārulilābhirāmā
 vikasitavarasālassopagantvāna mūlaṅ
 sayamatinamit' ekaṅ sālasākaṅ aganhi.
- 86 tasmiṅ khaṇe kammajamālut' assā
 caliṅsu : sāṇhi parikkhipitvā
 deviṅ¹ jano taṅ abhipālayanto
 tamhā pātikkamma susaṅṭhito, 'tha
- 87 sā cāruhemavalayādivibhūsitena
 accantatambanakharāṅsisamujjalena
 tūlātikomalasurattakareṇa sākhaṅ
 olamba tattha-m-ajanesi t̄hitā va dhīraṅ,
- 88 sovaṇṇavaṇṇatanuvaṇṇavirājamānaṅ
 nettābhirāmam atulaṅ atulāya gabbhā
 sammā pasāritakarāṅghiyugābhirāmā
 paṅkeruhā kanakahaṅsam iv' otarantaṅ,
- 89 brahmā-m-anaggharativaddhanahemajālam
 ādāya tena upagamma paṭiggahetvā,
 'sammōda devī ayam aggataro suto te
 jāto' 'ti, tāya purato kathayiṅsu t̄hatvā.
- 90 jāyanti sesamanujā malamakkhitaṅgā,
 jāto paṅ' esi pavaro dipadānam indo
 accantasāṅhamalakāsikavatthakamhi
 nikkhittanagghanaracārumaṅīva suddho.
- 91 evam pi sante² nabhato 'pagantvā
 dve vāridhārā subhagassa dehe
 jānettidehe pi utum manuṅṅaṅ
 gāhāpayum maṅgalakiccatāya.
- 92 tesāṅ karā ratikarā ajinappavenim
 ādāya tena upagamma paṭiggahesuṅ
 devā dukūlamayacumbaṭakena vīraṅ
 tesāṅ karā naravarā narasiharājaṅ
- 93 tesāṅ karā ratikaro vimalo va caṅḍo
 cakkāṅkitorucarāṅehi mahītalasmiṅ
 sammā patit̄ṭhiya puratthimakaṅ disaṅ so
 olokayit̄tha kamalāyatalocenehi.
- 94 ekaṅganā nekasatāni cakka-
 vālān' ahesuṅ sanarāmarā 'tha
 dhīraṅ sugandhappabhut̄hi tesu
 sampūjayantā idham abraviṅsu :
- 95 'nat̄th'³ et̄tha tumhehi samo subhīsa
 eko pumā p' aggataro kuto' 'ti

¹ C^a devī.

² C^a santo.

³ C^a nat̄th'.

- evaṅ dis' ālokiya lokanātho
 na pekkhamāno sadisam pi ekaṅ,
 96 uttarābhimukho sattapadaṅ gantvā kathes' idaṅ
 'aggo 'ham asmi lokassa jettho settho' 'ti¹ ādikaṅ
 97 anaññasādhāraṇanādam uttamaṅ
 surāsurabrahmanarindapūjitaṅ²
 narindam ādāya gato mahājano
 susajjitaṅ taṅ kapilavhayam puraṅ
 98 bhārātibhāranagapādapamerurājaṅ
 sabbam pi sāgarajalaṅ vahitaṅ samatthā
 jātatthakkhane pi guṇabhāram asayhamāṇā
 saṅkampayī 'va paṭhavī pavarassa tassa,
 99 ramiṅsu soṇā hariṇehi saddhiṅ
 kākā ulūkehim udaggudaggā
 supaṇṇarājūhi mahoragā ca
 majjārasaṅghā pi ca undurehi,
 100 migā migindehi samāgamiṅsu
 puttehi mātāpitaro yath' eva,
 nāvā videsam pi gatā videsaṅ³
 gatā va kandaṅ⁴ Sarabhaṅgasatthu.
 101 nānāviraḅujjalapaṅkajehi
 vibhūsito santataraṅgamālo,
 mahāṇṇavo āsi tahiṅ jalam pi
 accantasātattam upāgamāsi,
 102 suphullaolambakapaṅkajehi
 samākulattam gagaṇaṅ agaṅchi,
 jahiṅsu pakkhī gamanaṅ nabhamhi,
 ṭhitā 'va sindhū pi asandamānā,
 103 akālameghappiyasaṅgamaṇa
 mahivadhū sommatamā ahosi,
 marūhi vassāpit' anekapuppha
 vibhūsitenaṭivibhūsitā 'va,
 104 suphullamālābharaṇā 'bhirāmā
 lataṅganāliṅgitapādapindā
 sugandhakiṅjakkhavarambarehi
 disaṅgaṇāyo atisobhayaṅsu,
 105 sugandhadhūpehi nabhaṅ asesāṅ
 pavāsitaṅ rammataṅ ahosi,
 surāsurindā chanavesadhārī⁵
 saṅgītiyuttā vicariṅsu sabhe,

¹ C^a si.

² C^a -surabbr-, -ji-.

³ C^a C^t sadesaṅ : videsaṅ, *comm.*

⁴ C^a kandhaṅ.

⁵ *Sic for chaṇa-*.

- 106 piyam vadā sabbajanā ahesuṇ,
disā asesā pi ca vip̄pasānā,
gajā 'tigajjisu, nadiṇsu, sihā,
hesāravo cāsi¹ turaṅgamāṇaṇ,
107² savēnuvīṇā suradundubhī nabhe
sakaṇ sakaṇ cārusaram pamocayuṇ,
sapabbatindapputhulokadhātuyā
ulāraobhāsacayo³ manoramo,
108 manuññagandho mudusītalānilo
sukhappadaṇ vāyi asesajantuno,
anekarogād upapīlitāṅgino
tato pamuttā sukhitosiyuṇ janā
109 vijambhamānāmitavālavijani-
ppabhābhirāmaṇ bhuvanaṇ ahosi
mahīhi bhetvā c'⁴ udakāni sandayuṇ
gamiṇsu khujjā ujugattataṇ janā
110 andhā paṅgulanaccāni līlopetāni pekkhayuṇ,
suniṇsu badhirā mūgagītiyo pi manoramā,
111 sītalattam upāgañci avicaggī pi tāvade,
modiṇsu jalajā tasmiṇ jantavo pabhasiṇsu ca,
112 khuppipāsābhibhūtānam petānaṇ āsi bhojanaṇ,
lokantare pi āloko andhakāranirantare,
113 atirekatarā tārāvalī candadivākārā
virociṇsu nabhe bhūmigatāni ratanāni ca,
114 mahītalādayo bhetvā nikkamma⁵ uparūpari
vicittapañcavaṇṇesuṇ suphullā vipulambujā,
115 dundubh' ādi c' alaṅkārā avādītā aghaṭṭitā
accantamadhuraṇ nādaṇ pamuñciṇsu mahītale,
116 baddhā saṅkhalikādīhi muñciṇsu manujā tato
bhuvane bhavanadvārakavāṭā vivāṭā sayāṇ,
117 celukkhepādayo cāpi pavattentā pamoditā
kīṇiṇsu devasaṅghā te tāvatiṇsālaye tadā,
118 'pure Kapilavatthumhi jāto Suddhodanatrajo
nisajja bodhimaṇḍe ti ayaṇ buddho bhavissati.'
119 iddhimanto mahāpañño Kāladevalatāpaso,
Suddhodananarindassa dhīmato so kulūpago,
120 bhojanass' avasānamhi Tāvatiṇsālayaṇ gato
gantvā divāvihārāya nisinno bhavane taṇiṇ
121 chanavesaṇ⁶ gahetvāna kīlante⁷ te udikkhiya
santosakāraṇam pucchi tesan te pi tam abravuṇ.

¹ Ca vāsi.

² 107 omitted in Ct.

³ Ca sic., comm. -sañcayo.

⁴ Ca -m- for -c-.

⁵ Ca nikkamma.

⁶ Sic for chaṇa-.

⁷ Ca kīlanto.

- 122 sutvā taṅ tattato tamhā pītiyodaggamānaṣo
tāvad evopagantvāna¹ Suddhodananivesanaṅ
- 123 pavisitvā supaññatte nisinno āsane isi²
'jāto kira mahārāja putto te 'nuttaro sudhī,
- 124 datṭhum icchām' ahan tan' 'ti āha: rājā alaṅkataṅ
ānāpetvā kumāraṅ taṅ vandāpetum upāgamī.
- 125 kumārabhūtassa pi tāvad eva
guṇānubhāvena manoramāni
pādāravindā parivattiyaggā
patiṭṭhitā muddhani tāpasassa.
- 126 ten' attabhāvena naruttamassa
na vanditabbo tibhave pi koci:
tilokanāthassa sace hi sīsaṅ
tapassino pādātale ṭhapeyyuṅ,
- 127 phaleyya muddhā khalu tāpasassa.
paggayha so añjalim uttamassa
atṭhāsi dhīrassa guṇaṇṇavassa
nāsetum attānam ayuttakan ti.
- 128 disvāna taṅ acchariyaṅ narindo
devātidevassa sakatrajassa
pādāravindān' abhivandi tuṭṭho
vicittacakkāṅkitakomalani.
- 129 yad' āsi rañño puthuvappamaṅgalaṅ
tadā puraṅ devapuraṅ va sajjitaṅ
vibhūsitā tā janatā manoramā
samāgatā tassa nīketam uttamaṅ.
- 130 vibhūsitango janatāhi tāhi so
purakkhato bhūsanabhūsitatrajaṅ,
tam ādayitvā 'tulavappamaṅgalaṅ
surindalīlāya gato narissaro.
- 131 nānāvīragujjalacārusāni³
parikkhit' ekam hi ca jambumūle
sayāpayitvā bahi maṅgalaṅ taṅ
udikkhituṅ dhātigaṇāgamiṅsu.
- 132 suvaṇṇatārādi virājamānā
vitānājotujjalajambumūle
nisajja dhīro sayane manuñṇe
jhānaṅ samāpajji katāvakaṣo.
- 133 suvaṇṇabimbaṅ viya taṅ nisinnaṅ
chāyañ ca tassā ṭhitam eva disvā
tam abravī dhātijaṇopagantvā,
'puttassa te abbhutam īdisan' ti

¹ C^a evāp-.² C^a isi.³ Sic for -sāni.

- 134 visuddhacandānanabhāsura
 sutvāna naṅ paṅkajalocanassa
 savandanam me dutiyan' ti vatvā
 puttassa pāde sirasābhivandi
- 135 tadaññāni pi lokasmiṅ jātānekavidabbhutā
 dassitā me samāsenā ganthavitthārābhīrunā.
- 136 yasmiṅ vicittamanimaṇḍitamaṇḍitānaṅ
 nānāvītānasayanāsanamaṇḍitānaṅ
 nisseniseniputhubhūmikabhūsitānaṅ
 tiṇṇaṅ utūnam anurūpam alaṅkatānaṅ,
- 137 siṅgesu raṅsinikarā suramaṇḍirānaṅ
 siṅgesu raṅsim apahāsakarā va niccaṅ,
 ādiccarāṅsi viya paṅkajakānanāni
 lokānanambujavanāni vikāsayanti,
- 138 nānāmanivicittāhi bhittīhi vanitā sadā
 vinā pi dappanacchāyam pasādhenti sakaṅ tanuṅ,
- 139 Kelāsanagasaṅkāsaṅ vilocanarasāyanaṅ
 sudhālaṅkatapākāraṅ valayaṅ yattha dissate,
- 140 indaniloruvalayaṅ nānāratanaḥsitānaṅ
 dissate va sadā yasmiṅ parikkhānekapaṅkajā,
- 141 patvāna vuddhiṅ vipule manuññe
 bhutvāna kāme ca tahiṅ vasanto,
 gacchan tilokekavilocano so
 uyyānakilāya mahāpathamhi
- 142 kamena jīṇṇaṅ vyadhitam matañ ca
 disvāna rūpan tibhave viratto
 manoramaṅ pabbajitañ ca rūpaṅ
 katvā ratiṅ tamhi catutthavāre.
- 143 suphullanānātarusaṅḍamaṇḍitaṅ
 sikhāṇḍisaṅḍādidijūpakūjitaṅ
 sudassanīyaṅ viya Nandanaṅ vanaṅ
 manoramuyyānam agā mahāyaso.
- 144 suraṅgaṇā sundarasundarīnaṅ
 manorame vāditanaccagīte
 surindalilāya tahiṅ narindo
 ramitva kāman dipadānam indo.
- 145 ābhujitvāna pallaṅkaṅ nisinno rucirāsane¹
 kārapetum acintesi dehabhūsanam attano.
- 146 tassa cittaṅ veditvāna Vissakammaṅ idāṅ bravī
 'alaṅkarohi Siddhattham' iti devānam issaro.
- 147 tenānattopagantvāna Vissakammo yasassino
 dasadussasahasseehi sīsaṅ veṭhesi sobhanaṅ

¹ C^a om. -sa-.

- 148 tanuṃ manuñṇam pi akāsi sobhanaṃ
 anaññasādhāraṇalakkhanujjalaṃ
 vicittanānuttamabhūsanehi so
 sugandhigandhuppalacandanādinā.¹
- 149 vibhūsito tena vibhūsitāṅginā
 tahiṃ nisinno vimale silātale
 suraṅganāsannibhasundarihi so
 purakkhato devapativa sobhati.
- 150 Suddhodananarindena pesitaṃ sāsānuttamaṃ
 ‘putto te putta jāto’ ti: sutvā taṃ dipaduttamo
- 151 ‘mam ajja bandhanaṃ jātaṃ’ iti vatvāna tāvade
 samiddhasabbakāmehi agamā sundaram puraṃ.
- 152 tṭhita uparipāsāde Kisāgotami taṃ tadā
 rājentaṃ satarasīva rājaṃ disvā kathes’ idaṃ:
- 153 ‘yesaṃ sūnu ayaṃ dhīro, yā va jāyā imassa tu,
 te sabbe nibbutā nūna sadā nūna guṇassa ve.’
- 154 it’ idisaṃ giraṃ sutvā manuñṇaṃ tāya bhāsitaṃ
 sañjātapītiyā pīno gacchamāno sakālayaṃ
- 155 sītalaṃ vimalaṃ hārihāraṃ taṃ rativaddhanaṃ
 pesetvā santikaṃ tassā omuñcitvāna kaṅṭhato,
- 156 pāsādam abhirūhitvā Vejayantaṃ va sundaraṃ
 nipajji devarājā va sayane so mahārahe.
- 157 sundarī tam purakkhatvā surasundarisannibhā
 payojayaṃsu naccāni gītāni vividhāni pi.
- 158 pabbajjābhirato dhīro pañcakāme nirālayo
 tādise naccagīte pi na rametvā manorame,
- 159 nipanno vissamitvāna īsakaṃ sayane tahiṃ
 pallaṅkam ābhujitvāna mahāvīro mahīpati,²
- 160 nisinno va ‘nekappakāraṃ vikāraṃ
 padisvāna niddūpagānaṃ vadhūnaṃ,
 ‘gamissām’ idānīti’ ubbiggacitto
 bhava dvāramūlam pagantvāna rammaṃ,
- 161 thapetvāna sīsaṃ subhummāraṃ
 ‘sunissāmi ayirassa³ saddan’ ti tasmiṃ
 nipannaṃ sudattam pasādāvahantaṃ
 sahāyaṃ amaccaṃ mahāpuñṇavantaṃ
- 162 acchantasavanaṃ Channaṃ āmantetvā kathes’ idaṃ
 ‘ānehi iti kappetvā Kanthakaṃ nāma sindhavaṃ.’
- 163 so Channo patigantvāna taṃ giraṃ tena bhāsitaṃ
 tato gantvāna kappetvā sīgham ānesi sindhavaṃ.

¹ C^a -ādināṃ.

² C^a -tī.

³ Sic C^a and comm. C^t dhirassa. Query, ariyassa?

- 164 abhinikkhamanaṃ tassa ñatvā¹ varaturaṅgamo
tena sajjiyamāno so hesāravam udirayī.
- 165 pattharivāna gacchantaṃ saddaṃ taṃ sakalaṃ puraṃ
sabbe suragaṇa tasmiṃ sōtuṃ nādaṃsu kassaci.
- 166 atha so sajjanānando 'uttamaṃ puttamaṃ attano
passitvā paṭhamaṃ gantvā² paccā buddho bhavāmaṃ'
ahaṃ.'
- 167 cintayitvāna evamaṃ pi gantvā jāyānivesanaṃ
ṭhapetvā pādadummāre gīvaṃ antopavesiyaṃ.
- 168 kusumehi samākiṇṇe devinda sayamūpame³
nipannaṃ mātuyā saddhiṃ sayane sakamaṃ atrajaṃ
- 169 viloketvāna cintesi itī lokekaṇāyako
'sac' āhaṃ dēviyā bhāmaṃ apanetvā mamaṃ' atrajaṃ
- 170 gaṇhissāmaṃ' antarāyamaṃ pi kareyya gamaṇassa me
paḃujjhitaṃ mahantaṃa pemaṇa sā Yasodharā:
- 171 buddho hutvā puṇāgamaṃ passissāmaṃ tī atrajaṃ.'
naṛādhipo tadaṃ tamhā pāsādatalato 'tari
- 172 pesalānaṇakaraṅgipaṇkajā
hāsaphenaḃhamuvīcibhāsura⁴
nettanīlakamaḃlā Yasodharā
komaḃdīvaṃ naṃaṇālīpaṭṭhita:
- 173 samattho⁵ assa' ko tāssa⁶ jaḃhitaṃ dehasamaḃpadaṃ
vīndaṃmāno vīnaṃ dhīraṃ ṭhitaṃ pāramīmaḃuddhāni.
- 174 'assa sāmaṃ maṃyā nīto kālaṃ jānaṃ rathesaḃbha'
itī abraṃvī Channaṃ so bhūpaḃlassaṃ yaṃassīno.
- 175 maḃhīpaṭī tadāṃ sutvā Channaṃ' odīritaṃ gīraṃ
pāsādā otarītvānaṃ gantvā⁷ Kantaḃhakaṃsantīkaṃ,
- 176 tass' īdaṃ vacanaṃ bhāsiṃ sabbasaṭṭaḃhiteṃ rato
'Kantaḃhak' aḃj' ēkaṃrattīṃ maṃ tāreḃhīṃ sanaṃrāmaṃraṃ,
- 177 lokaṃ uttāraṃyīssaṃmī buddho hutvā anuttaro
bhavaṃsāgaraṃto ghorajaṃrādiṃ maḃkaṃrākaṃraṃ.'
- 178 īdaṃ vatvāṃ tam āruṃyhaṃ sīndaḃhavaṃ saṃkḃhasannaḃbhaṃ
gāḃhāpetvānaṃ Channaṃnaṃ sudaḃḃhaṃ tassaṃ vāḃlādhiṃ,
- 179 paṭvānaṃ so maḃhadvārasamaḃīpaṃ saṃmaḃcīntayī⁸
'bhavaṃyṃyāṃ vīvaṭādvāraṃ yaṃenaḃkaṃciṃ noṃ saḃe
- 180 vāḃlādhiṃ gaḃhīteṃ' ēvaṃ saddhiṃ Channaṃnaṃ Kantaḃhakaṃ
nīpaḃlāyītvāṃ saṭṭhīḃhīṃ īmaṃ aḃcuggataṃ subhaṃ
ullaṃghītvānaṃ pākāraṃ gacḃhāmaḃtī' maḃhabbalaṃ.
- 181 tathāṃ thāmaḃbalūpeto⁹ Channaṃ piṃ turaḃguttamaṃ¹⁰
vīsuṃ vīsuṃ vīcīntesaṃ pākārasamaḃtīkkaṃmaṃ.

¹ C^a inserts so.

² C^a gatvā.

³ C^a, pp.

⁴ Sic for -phena-.

⁵ C^a samatthe.

⁶ C^a tassa.

⁷ C^a gantvāna.

⁸ C^t -yi.

⁹ C^a -lu-.

¹⁰ C^a turaṅguttamo.

- 182 tassa cittaṃ viditvāna moditā gamane subhe
vicariṃsu tadā dvāraṃ dvāredhiggahitā surā.
- 183 'taṃ Siddhattham asiddhatthaṃ karissāmi' ti cīṭiya:¹
āgantvā tass' idaṃ bhāsi antalikkhe t̥hit' Antako:
- 184 'mā nikkhamma mahāvīra, ito te sattame dine
dibban tu cakkaratanāṃ addhā pātubhavissati.'
- 185 icc' evaṃ vuccamāno so Antakena mahāyaso
'ko 'si tvam' iti'² tam hāsi Māro c' attānam³ ādisi
- 186 'Māra jānām' ahaṃ mayhaṃ dibbacakkassa sam-
bhavaṃ
gaccha tvam,⁴ idha mā tiṭṭha, namhi rajjena-m-atthiko
- 187 sabbaṃ dasasahassam pi lokadhātum aham pana
unnādetvā bhavissāmi Buddho lokekanāyako.'
- 188 evaṃ vutte mahāsatte attano giram uttariṃ
gāhāpetum asakkonto tatth' ev' antaradhāyi so.
- 189 pāpimassa idaṃ vatvā cakkavattisirim pi ca
pahāya khelaṇḍaṃ va paccūsasamaye vasī.
- 190 gacchantam abhipūjetuṃ samāgantvāna tāvade
ratanukkā sahasāni dhārayantā marū tahiṃ.
- 191 pacchato purato tassa ubhopassesu gacchare
tath' eva abhipūjentā supaṇṇā ca mahoragā.⁵
- 192 suvipulasurasenā cārulilābhirāmā
kusumasaliladhārā vassayantā nabhamhā
ihahi dasasahassī cakkavālāgatā tā
sukhumatanutamekodaggudaggā⁶ caranti,
- 193 yasmiṃ sugandhavarapupphasudhūpacuṇṇaṃ
hemaddhajappabhuti bhāsuracārumagge
gaccham mahājavavaraṅgaturaṅgarājā
gantun na sakkhi javato kusumādilaggo.
- 194 itthan⁷ tamhi pathe ramme vattamāne mahāmahe
gacchanto rattisesena tiṃsayojanamañjase,
- 195 patvā 'nomanadītiraṃ piṭṭhito turagassa⁸ so
otaritvāna vimale sītale sikatātale,
- 196 vissamitvā idaṃ vatvā 'gacchāhi ti sakaṃ puraṃ
āharaṇāni ādāya Channo maṃ turagam⁸ pi ca.'
- 197 t̥hito tasmiṃ mahāvīro acchantanisitāsina
sugandhavāsitam molim chetvān' ukkhipi ambare.
- 198 cāruhemasumuggena kesadhātuṃ nabhuggataṃ
pūjanatthaṃ sahasakkho sirasā sampaticchiya.

¹ Ca cintaya. ² Ca ko si tvamīti. ³ Ca ettānam.

⁴ Ca gacchantam; *but comm. quotes tvam.*

⁵ Ca -raṅgā. ⁶ Ct -ekā-, Ca -eto-: *read probably -eko-.*

⁷ Ct thaṃ. ⁸ Ca -aṅg-.

- 199 vilocanānandakarindanīla-
mayehi cūlāmanicetiyaṅ so
paṭiṭṭhapesāmalatāvatiṅse
ubbedhato yojanamattamaggaṅ.
- 200 uttamaṭṭhaparikkhāre dhāretvā brahmunā 'bhaṭaṅ
ambare va paṭijjhitta varaṅ dussayugam pi ca ;
201 tam ādāya mahābrahmā brahmaloke manoramaṅ
dvādasayojanubbedhaṅ dussathūpaṅ akārayī¹
202 nāmenānupiyaṅ nāma gantvā ambavanaṅ tahiṅ
sattāhaṅ vītināmetvā pabbajjāsukhato tato
203 gantvān' ekadinen' eva tiṅsayojanamañjasaṅ
patvā Rājagahaṅ dhīro piṇḍāya cari subbato
204 indanīlasīlāyāpi katā pākāragopurā
hemācalā va² dissanti tass' ābhāhi tahiṅ tadā.
205 'Ko 'yaṅ Sakko nu kho Brahmā Māro nāgo' ti
ādinā
bhīyo kotūhalappatto padisvā taṅ mahājano
206 pavisitvā gahetūna bhaṭtaṅ yāpanamattaṅ
yugamattaṅ va pekkhanto gacchanto rājavīthiyaṅ
207 mathitam Merumanthana samuddaṅ va mahājanaṅ
tamhā so ākulikatvā gantvā Paṇḍavapabbataṅ,
208 tato tass' eva chāyāya bhūmibhāge manorame
nisinno missakaṅ bhaṭtam paribhuñjitum ārabhi
209 paccavekkhanamattena antasappaṅ nivāriya
dehavammikato dhīro nikkhamantaṅ mahabbalo,
210 bhutvāna Bimbisārena narindena narāsabho
nimantito pi rajjena upagantvāna nekadhā.
211 paṭikkhipiya taṅ rajjaṅ atha tenābhiyācito
'dhammaṅ desehi mayhan' ti 'Buddho hutvā anut-
taro'
212 datvā paṭiññam manujādhipassa
dhīro pagantvāna padhānabhūmiṅ
anaññasādhāraṇadukkarāni
katvā tato kiñci apassamāno.
213 oḷārikannapānāni bhūñjitvā dehasampadaṅ
patvā 'japālanigrodhamūlappatto suro viya.
214 puratthābhimukho hutvā nisinno 'si jutindharo
dehavaṇṇehi nigrodho hemavaṇṇo 'si tassa so
215 samiddhapatthanā ekā Sujātā nāma sundari
hemapātiṅ sapāyasaṅ sisen' ādāya onatā
216 tasmiṅ : 'adhiggahītassa rukkhadevassa tāvade
baliṅ dammi' ti gantvāna disvā taṅ dipaduttamaṅ

¹ Ct -yi.² Ca ca.

- 217 devātisaññāya udaggacittā
 pāyāsapātiṅ pavarassa datvā
 'āsinsanā ijñhi yathā hi mayhaṅ
 tuyham pi sā sāmi samijjhatū' ti
- 218 icc' evaṅ vacanaṅ vatvā gatā tamhā varaṅganā.
 atha pāyāsapātiṅ taṅ gahetvā munipuṅgavo
- 219 gantvā Nerañjarātiraṅ bhutvā taṅ varabhojanaṅ
 patisotam pavissajji tassā pātiṅ manoramaṅ.
- 220 jāntālipālimananettavilumpamānaṅ
 samphullasālavanarājivirājamānaṅ
 devindanandanavanaṅ v' abhinandanīyam
 uyyānam uttamavaram pavaro 'pagantvā.
- 221 katvā divāvihāraṅ so sāyaṅhasamaye taṅ
 gacchaṅ kesaralīlāya bodhipādapasantikaṅ
- 222 brahmāsuraśuramahoragapakkhirājaṅ
 sajjitoruvaṭume dipadānam indo
 pāyāsi. sotthiyadvijo tiṅahārako taṅ
 disvāna tassa adadā tiṅamutṭhiyo so.
- 223 indivarāravindādi kusumān' ambarā taṅ
 patantivutṭhidhārā va gacchante dipaduttame.
- 224 cārucandanacunṇādī dhūpagandhehi nekadhā
 anokāso 'si ākāso gacchante dipaduttame.
- 225 ratanujjalachattehi cāruhemaddhajehi ca
 anokāso 'si ākāso gacchante dipaduttame.
- 226 celukkhepasahashehi kilāntehi marūhi pi
 anokāso 'si ākāso gacchante dipaduttame.
- 227 suradundubvihajjāni karontehi marūhi pi
 anokāso 'si ākāso gacchante dipaduttame.
- 228 suraṅganāhi saṅgītiṅ gāyantihi pi nekadhā
 anokāso 'si ākāso gacchante dipaduttame.
- 229 manoramā kinnarakinnaraṅganā
 manoramaṅgā uragoraṅganā¹
 manorame tamhi ca naccagitiyo
 manoramā nekavidhā pavattayū.
- 230 tadā mahogh' eva mahāmahehi
 pavattamāne iti so mahāyaso
 tiṅe gahetvā tibhavekanāyako
 upāgato bodhidumindasantikaṅ.
- 231 viddumāsītiselaggarajatacalasannibhaṅ
 katvā padakkhiṅaṅ bodhipādapaṅ dipaduttamo,
- 232 puratthimadisābhāge acale raṅadhaṅsake
 mahītale tṭhito dhīro cālesi tiṅamutṭhiyo:

¹ Ca urang-.

- 233 cuddasahatthamatto so pallaṅko āsi tāvade.
atha naṅ abbhutaṅ disvā mahāpañño vicintayi :
- 234 'maṅsalohitam aṭṭhī ca nahāru ca taco ca me
kāmaṅ sussatu, n' evāhaṅ jahāmi viriyam' iti.
- 235 ābhujitvā mahāvīro pallaṅkam aparājitaṅ
pācīnābhimukho tasmīṅ nisīdi dipaduttamo.
- 236 devadevassa devindo saṅkham ādāya tāvade
visuttarasatubbedāṅ dhamayanto tahiṅ ṭhito.
- 237 dutiyam puṇṇacandaṅ va setacchattaṅ tiyojanaṅ
dhārayanto ṭhito sammā mahābrahmā sahampati
- 238 cārucāmaram ādāya Suyāmo pi surādhipo
vijayanto ṭhito tattha mandaṅ mandaṅ tigāvutaṅ
- 239 beluvaṅ viṇam ādāya suro Pañcasikhavhayo
nānāvidhalayopetaṅ vādayanto tathā ṭhito.
- 240 thutigītāni gāyanto nāṭakihi purakkhato
tath' ev' aṭṭhāsi so nāgarāja Kālavhayo pi ca.
- 241 gahetvā hemamañjūsā surapupphehi pūrītā¹
pūjayanto va aṭṭhaṅsu battimsā pi kumārikā.
- 242 saindadevasaṅghehi tehi ittham mahāmahe
vattamāne tadā Māro pāpimā iti cintayī :
- 243 'atikkamitukāmo 'yam kumāro visayaṅ mama
Siddhattho ath' asiddhatthaṅ karissāmī' ti tāvade.
- 244 māpetva bhīṅsanatarorusahassabāhuṅ
saṅgayha tehi jalitā² vividhāyudhāni
āruyha cārudiradaṅ Girimekhalākhyāṅ
caṇḍam diyaddhasatayojanamāyatan taṅ.
- 245 nānānāya nalavaṇṇasiroruhāya
rattoruvattabahiniggatalocanāya
daṭṭhotṭhabhīṅsanamukhāy' uragabbhujāya
senāya so parivuto vividhāyudhāya
- 246 tatthopagamma atibhīmaravaṅ ravanto :
'Siddhattham ettha iti gaṇhatha bandhath' emay.
ānāpayuṅ, suraganāṅ sahadassanena
caṇḍaniluggatapicuṅ va palāpayittha.
- 247 gambhīramegharavasannibhacaṇḍanādaṅ
vātañ ca māpiya tato subhagassa tassa
kaṇṇam pi cīvaravarassa manoramassa
no āsi yeva calituṅ pabhu antako 'tha.
- 248 saṅvattavutṭhijavasannibhabhīmaghora
vassam pavassiya, tatodakabindukam pi
nāsakkhi netum atulassa samīpakam pi :
disvā tam abbhutam atho pi sudummukho so

¹ Ca pūjitā.² Ca jalito.

- 249 accantabhīmanalaaccisamujjaloru
 pāsānabhasmakalalāyudhavassadhārā
 aṅgārapajjalitavālukavassadhārā
 vassāpayittha : sakalāni imāni tāni
- 250 Mārānubhāvabalato nabhato 'pagantvā
 patvāna puññasikharuggatasantikan tu
 mālāgulappabhuti bhāvagatāni 'thā pi.
 lokantare va timiraṇ timiraṇ sughoraṇ
- 251 māpetva mohatimiram pihatassa tassa
 dehappabhāhi satarāṇsi satoditam va
 jātam manoramatarāṇ atidassanīyam
 ālokapuñjam avalokiya pāpadhammo
- 252 kopoparatthavadano bhukūṭippacārā
 accantabhiṇsanavirūpakavesadhārī
 accantatiṇhataradhāram asaṅgam eva
 cakkāyudhaṇ varataram api Merurājaṇ
- 253 saṅkhaṇḍayantam iva thūlakalīrakaṇḍaṇ,
 vissajjitena pi na kiñci gunākarassa
 kātum pahuttam upagañci tato tam etaṇ
 gantvā nabhā kusumachattatam āga sīsaṇ.
- 254 vissajjitā pi senāya selakūṭānalākulā
 pagantvā nabhasā mālāgulattaṇ samupāgatā.¹
- 255 tam pi disvā sasoko so gantvā dhīrassa santikaṇ
 'pāpuṇāti mam evāyaṇ pallaṅko aparājito
- 256 ito utthaha pallaṅkā ' iti bhāsīttha dhīmato
 'katakalyāṇakammassa pallaṅk' atthāya Māra te
- 257 ko sakkhī ' ti pavutto so : ' ime sabbe ti sakkhino.'
 senāyābhimukhaṇ hatthaṇ pasāretvāna pāpimā
- 258 ghoranāden' ' aham sakkhi akam sakkhī ' ti tāya pi.
 sakkhibhāvaṇ vadāpetvā tassi' evaṇ samudhīrayī :
- 259 ' ko ta Siddhattha sakkhī ' ti : atha tenātulena pi
 ' mam ettha sakkhino Māra na santi ti sacetanā.'
- 260 rattamegho patikkhantahemavijju va bhāsuraṇ
 niharitvā surattamhā cīvarā dakkhiṇākaraṇ
- 261 bhūmiyābhimukhaṇ katvā : ' kasmā paramibhūmiyā
 unnāditvān' idān' evaṇ nissaddāsī ' ti bhūmiyā
- 262 muñcāpīte rave nekasate megharave yathā
 buddhanāgabalā² nāgaṇ jānūhi suppatitṭhitaṇ
- 263 disvān' : ' idāni gaṇhāt' idāṇ gaṇhāti ' cintiya
 sambhinnadāṭhasappo va hatadappo sudummukho
- 264 pahāy' āyudhavatthānilaṅkāraṇi anekadhā
 cakkavālacalā yāva sasenāya palāyī so.

¹ Ct -to.² C^a buddhā.

- 265 taṅ Mārasenaṅ sabhayaṅ sasokaṅ
 palāyamāṇaṅ iti devasaṅghā
 disvāna 'Mārassa parājayo 'yaṅ
 jayo ti Siddhatthakumārakassa'
- 266 sammōdamānā abhipūjayaṅtā
 dhīraṅ sugandhappabhutīhi tasmiṅ
 pun' āgatā nekathutīhi sammā
 ugghosamānā chanavesadhārī.¹
- 267 evaṅ Mārabalaṅ dhīro viddhaṅsetvā mahabbalo
 ādicce dharamāṇe va nisinno acalāsane.
- 268 yāmasmiṅ paṭhame pubbenivāsaṅ ñānam uttamo
 visodhetvāna, yāmasmiṅ majjhime dibbalocanaṅ,
 269 so paṭiccasamuppāde atha pacchimayāmake
 otāretvāna ñāṇaṅ saṅ sammāsanto anekadhā.
- 270 lokadhātusataṅ sammā unnādetvā 'ruṇodaye.
 buddho hutvāna sambuddho sambuddhambujalocano
- 271 'anekajātisaṅsāraṅ sandhāvissan' ti ādinā
 udānedāṅ udānesi pītivegena sādiso.
- 272 sallakkhetvā guṇe tassa pallaṅkassa anekadhā
 'na tāva utṭhahissāmi ito pallaṅkato' iti.
- 273 samāpattiṅ samāpajjī anekasatakōṭiyo
 satthā tatth' eva sattāhaṅ nisinno acalāsane.
- 274 'ajjāpi nūna dhīrassa Siddhatthassa yasassino
 atthi kattabbakiccam hi tasmā āsanam ālayaṅ
- 275 'na jahāsī' ti ekaccadevatān' āsi saṅsayaṅ.
 ñātvā tāsāṅ vitakkaṅ taṅ sametuṅ santamānaso
- 276 utṭhāya hemahaṅso va hemavaṅṇo pabhaṅkaro
 abbhuggantvā nabhaṅ nātho akāsi pāṭihāriyaṅ.
- 277 vitakkam evaṅ iminā marūnam
 sammūpasammā 'nimisehi bodhiṅ
 sampūjayaṅto nayanambujehi
 sattāham atṭhāsī jayāsanañ ca.
- 278 subhāsurasmiṅ ratanehi tasmiṅ
 sacaṅkamanto varacaṅkamasmiṅ
 manoramasmiṅ ratanālaye pi
 visuddhadhammaṅ viciṅ visuddho,
- 279 mūle 'japālataṅrurājavārassa tassa
 Māraṅganānam amalānanapaṅkajāni
 sammāmilāpiya tato mucalīdamūle
 bhogīnacittakumudāni pabodhayanto.
- 280 mūle pi rājāyatanassa tassa
 tasmiṅ samāpatti sukham pi vindaṅ

¹ Sic for chaṇa.

- saṅvītināmesi manuññavaṇṇo
 ekūnapaññāsadināni dhīmā.
 281 anotattodakaṇ dantakatṭhanāgalatāmayaṇ
 harītakāgadam bhutvā devindenābhatuttamaṇ
 282 vāṇijehi samānītaṇ samanthamadhupindikaṇ
 mahārājūpanītam hi pattamhi paṭigaṇhiya.
 283 bhojanass' avasānamhi 'japālatarumūlakaṇ
 gantvā 'dhigatadhammassa gambhīrattam anussarī :
 284 'mahīsandhārako vārikkhandhasannibhako ayaṇ
 gambhīro 'dhigato dhammo mayā santo' ti ādinā.
 285 'dhammagambhīrataṇ dhammarājassa sarato sato
 ās' evam takkaṇaṇ dhammaṇ imam me paṭivijjhitaṇ.
 286 vāyamantena sampattayācakānaṇ manoramaṇ
 kantetvā uttamaṅgañ ca molibhūsanabhūsitāṇ,
 287 suvaññitāni akkhīni uppāṭetvāna, lohitaṇ
 galato nīharitvāna, bhariyaṇ lāvaṇṇabhāsuraṇ
 288 atrajañ ca dadantena kulavaṇ sappadipakaṇ :
 dānaṇ nāma nadinnañ ca n'atthi sīlaṇ arakkhitaṇ.
 289 tathā hi Saṅkhapālādiattabhāvesu jivitaṇ
 mayā pariccajantena sīlabhedabhayena ca.
 290 khantivādādike nekaattabhāve apūritā
 chejjādiṇ pāpuṇantena pāramī n'atthi kāci me.
 291 tassa me vidhamantassa Mārasenaṇ vasundharā
 na kampittha ayam pubbenivāsaṇ sarato pi ca,
 292 visodhentassa me yāme majjhime dibbalocanaṇ
 na kampittha, pakampittha pacchime pana yāmake
 293 paccayākārañāṇam me tāvade paṭivijjhito,
 sādhu-kāradadantīva muñcamānā mahāravaṇ.
 294 sampuṇṇalāpū viya kañjikāhi
 takkehi puṇṇaṇ viya cātikā va
 sammakkhito v' añjanahehi hattho
 vasāhi sampītapilotikā va
 295 kilesapuñjabbarito kiliṭṭho
 rāgena ratto apidosaduṭṭho
 mohena mūlho ti mahabbalena
 loko avijjānikarākaro 'yaṇ.
 296 kin nāma dhammaṇ paṭivijjhat' etaṇ,
 attho hi ko tass' iti desanāya :
 evan nirussāham agañci nātho
 pajāya dhammāmatapānadāne.
 297 nicchāretvā mahānādaṇ tato Brahmā sāhampatī
 'nassati vata bho loko' iti 'loko vinassati.'
 298 Brahmasaṅghasamādāya devasaṅghañ ca tāvade
 lokadhātusate satthu samīpaṇ samupāgato
 299 gantvā mahītale januṇ nihacca siras' añjaliṇ

- paggayha 'Bhagavā dhammaṃ desetu' iti ādinā.
 300 yācito tena Sambuddharavindavadano jino
 lokadhātusataṃ buddhacakkhunālokayan tadā,
 301 tasmiṃ apparajakkhādi maccā disvā ti ettakā
 vibhaññitvā 'tha te satte bhabbābhabbavasena so
 302 abhabbe parivajjetvā bhabbe v' ādāya buddhiyā:
 'upanetu jano dāni saddhābhājanam attano,
 303 pūressāmī 'ti taṃ tassa saddhammāmatadānato.'
 vissajji brahmasaṅghassa vacanāmatarasīyo
 304 tato 'japālodayapabbatodito
 mahappabho buddhadvākarō nabhe,
 maṇipabbhā bhāsurasannibhappabho¹
 pamocayaṃ bhāsuraṃ buddharaṃsiyo.
 305 pamocayanto Upakādayo tadā
 kamena aṭṭhārasayojanañjasaṃ
 atikkamitvāna suphullapādape
 vijambhamānāliganābhikkūjitaṃ
 306 nirantarāṃ nekadijūpakūjitaṃ
 suphullapaṅkeruhagandhavāsitaṃ
 gato yasassī migadāyam uttamaṃ
 tahiṃ tapassī, atha pañcavaggiyā
 307 devātidevaṃ tibhavekanāthaṃ
 lokantadassīṃ sugataṃ sugattaṃ
 disvāna dhīraṃ munisīharājaṃ
 kumantanaṃ te iti mantayisū.
 308 'bhutvāna olārikaannapānaṃ
 suvaṇṇavaṇṇo paripunṇakāyo
 et' āvuso 'yaṃ samaṇo : imassa
 karoma nāme abhivādanādiṃ,
 309 ayaṃ visālanvayato pasūto
 sambhāvaniyo bhuvī ketu bhūto
 paṭiggahetuṃ 'rahat' āsanaṃ tu²
 tasmā 'sanaṃ yev' iti paññapema.'
 310 ñatvā 'tha Bhagavā tesāṃ vitakkaṃ tikkaṃ buddhiyā
 mettānilakadambehi mānaketuṃ padhaṃsayi.³
 311 samatthā nahi saṅghātuṃ sakāya katikāya te
 akaṅsu⁴ lokanāthassa vandanādīni dhīmato
 312 buddhabhāvaṃ ajānantā munayo munirājino
 'āvuso' vādato tassa kevalaṃ samudīrayuṃ.
 313 atha lokavidū lokanātho tesam 'udīratha
 āvuso vādato neva Satthuno' samudīrayī :

¹ Ca -pabhe, Ct sannibhabbhāsuraṃpabbho.

² Ca tuṃ.

³ Ca -yi.

⁴ Ca sakaṅsu.

- 314 'bhikkhave arahay sammāsambuddho ti Tathāgato.'
 buddhabhāvaṃ pakāsetvā attano tesam uttamo
 315 nisinno tehi paññatte dassaneyyuttamāsane
 brahmanādena te there sīlabhūsanabhūsite
 316 āmantetvāna, brahmānaṃ nekakoṭipurakkhato
 dhammacakkaṃ pavattento, desanāraṃsinā tadā
 317 mohandhakārarāsim pi hantvā loke manoramaṃ
 dhammalokaṃ padassetvā veneyyambujabuddhiyā,
 318 migakānanisaṅkhāte raṇabhūmitale iti
 rājā mahānubhāvo va dhammarājā visārado
 319 desanāsīṃ samādāya dhībhujena manoramaṃ
 veneyyajana-bandhūnaṃ mahānatthakaraṃ sadā
 320 kilesāri padāletvā, saddhammajayadundubhi
 paharivāna, saddhammajayaketuṃ sudujjayaṃ.
 321 ussāpetvāna, saddhammajayaṭhunuttamaṃ subhaṃ
 patitṭhāpiya, lokekarājā hutvā sivaṅkaro,
 322 pamocetvāna janataṃ brahā saṃsārabandhanā
 nibbānagaraṃ netukāmo lokahite rato,
 323 suvaṇṇacalakūtaṃ vā jaṅgamaṃ cārudassanaṃ
 patvā 'ruvelagāmiṃ taṃ aṅjasaṃ va suraṅjasaṃ,
 324 Bhaddavaggiyabhūpālakumāratiṃsamattake
 maggattayāmatarasam pāyetvā rasam uttamaṃ :
 325 pabbajjam uttamaṃ datvā lokass' atthāya bhikkhavo
 uyyojetvāna sambuddho 'cārikaṃ carathā' ti te,
 326 gantvā 'ruvelaṃ jaṭilānam anto
 jaṭā ca chetvāna jaṭā bahiddhā,
 pāpetva aggaṅjasam uttamo te
 purakkhato indu va tārakāhi
 327 purakkhato tehi anāsavehi
 chabbaṇṇaraṃsābharaṇuttamehi
 disaṅganāyo atisobhayanto
 pakkhīṇam akkhīṇi pi piṇayaṃto,
 328 dinnam patiṇṇaṃ samanussaranto
 taṃ Bimbisārassa mahāyasassa
 mocetukāmo vararājavaṇṇasa-¹
 dhajūpamānassa guṇālayassa
 329 sikhāṇḍimaṇḍalāraddhanaccaṃ Latṭhivanavhayaṃ
 uyyānam agamā nekatarusaṇḍābhimaṇḍitaṃ,
 330 Bimbisāranarindo so 'gatabhānaṃ Mahesino
 sunitvā pitipāmojjabhūsanena vibhūsito,
 331 tam uyyān' upagantvāna mahāmaccapurakkhato
 satthu pādāravindehi sobhayanto siroruhe.

¹ C^a C^t- saṃ.

- 332 nisinno Bimbisāraṃ taṃ saddhammaamatambunā
devindagīyamānaggavaṇṇo vaṇṇābhirājito
- 333 devadānavabhogindapūjito so mahāyaso,
rammaṃ Rājagahaṃ gantvā devindapurasaṇṇibhaṃ
- 334 narindageham ānīto narindena narāsabho,
bhojanass' avasānamhi cālayanto mahāmahiṃ
- 335¹ patigaṇhiya saṃphullatarurājavirājitaṃ
rammaṃ Veluvanārāmaṃ vilocanarasāyanaṃ
- 336 sitapulinasamūhacchantabhūlaṅkatasmiṃ²
surabhikusumagandhākiṇṇamaṇḍānilasmiṃ
vividhakamalamālāṅkatambāsayasmiṃ
vipulavimalatasmiṃ vallyāmaṇḍapasmiṃ
- 337 suranaramahaniyo cārupādāravindo
vimalakamalanetto kundadantābhirāmo
guṇaratanasamuddo 'nāṭhanāṭho munindo
kanakakinarasobho somasommānāno so
- 338 vimalapavarasilakkhandhavāraṇ ca katvā
ruciravarasamādhikuntam ussāpayitvā
tikhinatarasubhaggaṃ Buddhaṇṇorukaṇḍaṃ
viharati bhamayanto kāmam aggāvihārā.
- 339 tadā Suddhodano rājā : 'putto sambodhim uttamaṃ
patvā pavattasaddhammacakko lokahitāya me
- 340 Rājagahaṃ va nissāya ramme Veluvane 'dhunā
vasatī' ti sunitvāna, Buddhabhūtaṃ sakatrajaṃ
- 341 daṭṭhukāmo, navakkhattuṃ navāmaccet mahesino
navayodhasahasseehi saddhiṃ pesesi santikaṃ.
- 342 gantvā te dhammarājassa sutvānopamadesanaṃ
uttamatthaṃ labhitvāna sāsanaṃ pi na pesayuy.
- 343 tesv ekam pi apassanto Kāludāyīṃ subhāratīṃ
āmantetvā mahāmaccāṃ pabbajjābhirataṃ sadā :
- 344 'Sutaggaratanaṃ netvā mama nettarasāyanaṃ
yena kena upāyena karohī' ti tam abravī.
- 345 atha yodhasahassena tam pi pesesi, so pi ca
gantvā saṃpariso satthu sutvā sundaradesanaṃ
- 346 arahattaṅjasaṃ patvā pabbajitvā narāsabhaṃ
namassanto sasambuddhaṃ paggayha sirasaṅjaliṃ :
- 347 'vasantakālajjanitātiratta-
vaṇṇābhirāmaṅkurapallavāni
sunīlavaṇṇojjalapattayutta-
sākhāsahassāni manoramāni

¹ *Wanting in MS.; supplied from printed text. The MS. has the commentary.*

² C^a -bhā-.

- 348 visitthagandhākulaphāliphulla-¹
 nānāvicittāni mahīruhāni,
 sucittanānāmigapakkhisaṅgha-
 saṅgiyamānuttamakānanāni,
 349 sunīlasātodakapūritāni
 sunādikādambakadambakāni,
 sugandhaindīvarakallahārā-
 ravindarattambujabhūsitāni,
 350 tīrantare jātadumesu puppha-
 kiṅjakharāsīhi² virājītāni
 muttātisetāmalasekatāni
 rammāni nekāni jalāsayāni
 351 manuñṇavelūriyakañcukāni
 va guṇṭhitānīva susaddalehi
 sunīlabhūtāni mahītalāni
 nabhāni mandānilasaṅkulāni
 352 anantabhogehi janehi pītaṅ
 surājadhāniṅ kapilābhidhāniṅ,
 gantaṅ bhadante samayo' ti ādi
 saṅvaṇṇi vaṇṇaṅ gamanañjasassa.
 353 suvaṇṇanan taṅ sugato sunitvā
 vaṇṇesi vaṇṇaṅ gamanass' 'Udāyi'³
 kin nū ti bhāsitha' tato Udāyi
 kathes' idaṅ tassa sivaṅkarassa:
 354 'bhante pitā dassanam icchate te
 Suddhodano rājavaro yasassī:
 Tathāgato lokahitekanāṭho
 karotu saṅṇātakasaṅgahan' ti.
 355 sunitvā madhuraṅ tassa giraṅ lokahiterato
 'sādhu' dāyi karissāmi ṇātakānan ti saṅgahaṅ.'
 356 jaṅgamo hemamerū va rattakambalalaṅkato
 vimalo puṇṇacando va tārakāparivārīto
 357 saddhiṅ vīsasahasseehi santacintehi tādihi
 gacchanto sirisampanno añjase saṅṭhiyojane
 358 dīne dīne vasitvāna yojane yojane jīno
 dvīhi māsehi sampatto Buddho jātapuraṅ varaṅ.
 359 Buddhaṅ visuddhakamalānanasobhamānaṅ
 bālaṅsumālisatabhānusamāṇabhānaṅ
 cakkāṅkitorucaraṅaṅ caraṅādhivāsaṅ
 lokattayekasaraṅaṅ araṅaggikāyaṅ
 360 sampuṇṇahemaghaṭatoranaṅdhūpagandha-
 mālehi veṇupanaṅvādihidūndubhīhi

¹ So C^t comm. C^a vicitta-.

² C^t -rājīhi.

³ C^a gamanassa 'dāyi.

- cittehi chattadhajacāmaravījanīhi
 Suddhodanādivanipā abhipūjāyīnsu.
- 361 susajjitaṃ puram patvā munindo taṃ manoramaṃ
 sugandhipupphakiṃjakkhālāṅkatorukalākulaṃ
- 362 suphullajalajākiṃṇaacchodakajalālayaṃ
 mayūramaṇḍalāraddharaṅgehi ca virājitaṃ
- 363 cārucaṅkamapāsādalatāmaṇḍapamaṇḍitaṃ
 pāvekkhi pavaro rammaṃ nigrodhārāmam uttamaṃ.
- 364 'amhākam esa Siddhattho patto natta'¹ tī ādinā
 cintayitvāna sañjātamaṇasatthaddhasākiyā
- 365 dahare dahare rājakumāre idam abruvaṃ:
 'tumhe vandatha Siddhatthaṃ na vandāma mayan
 ti taṃ.'
- 366 idaṃ vatvā nisīdiṃsu katvā te purato. tato
 adantadamako danto tilokekavilocano
- 367 tesāṃ ajjhāsayaṃ ñatvā: 'na mam vandanti ñātayo,
 handa vandāpayissāmi dāni nesan' ti. tāvade
- 368 abhiññāpādakajjhānaṃ samāpajjitva, jhānato
 vutthāya hemahaṅso va hemavaṅṇo pabhaṅkaro
- 369 abbhuggantvā nabhaṃ sabbasattanettarasāyanaṃ
 gaṇḍambarukkhamaṃlasmiṃ pātihāriyasannibhaṃ
- 370 asādhāraṇam aññesaṃ pātihāriyam uttamaṃ
 ramaṇiyatare tasmiṃ akāsi munipuṅgavo.
- 371 disvā tam abbhutaṃ rājā Suddhodananarāsabho
 sañjātapaṭipāmojjā Sakyavaṅsekanāyako
- 372 satthu pādāravindehi sake cārusiroruhe
 bhūsite kāsīte, sabbe sākiyā akarun tathā
- 373 dhīro pokkharavassassa avasāne manoramaṃ
 dhammavassaṃ pavassetvā sattacittāvanuggataṃ
- 374 mahāmoharajaṃ hatvā, sasaṅgho dutiye dine
 pavekkhi sapaḍānena piṇḍāya puram uttamaṃ.
- 375 tassa pādāravindāni 'ravindāni anekadhā
 uggantvā patigaṇhiṃsu akkantakkantaṭhānato.
- 376 dehajotikadambehi gopuraṭṭālamandirā²
 piṅjarattaṃ gatā tasmiṃ pākārapabhutī tadā
- 377 carantam pavisitvāna piṇḍāya puravīṭhiyaṃ
 lokālokakaraṃ vīraṃ santaṃ dantaṃ pabhaṅkaraṃ
- 378 pasādajanake ramme pāsāde sā Yasodharā
 sīhapaṅjarato disvā ṭhitā pemaparāyanā
- 379 bhūsane maniraṅsihi bhāsuraṃ Rāhulaṃ varaṃ
 āmantetvā padassetvā 'tuyham eso pitā' ti taṃ.
- 380 niketam upasaṅkamma Suddhodanayasassino
 vanditvā tam anekāhi itthiṃ parivāritā

¹ C^a C^t natto.

² C^a -iraṃ.

- 381 'deva devindalīlāya putto te 'dha pure pure
caritvā carate dāni piṇḍāyā ti ghare ghare'
- 382 pavedesi : pavedetvā gamā mandiram attano
ānandajalāsandohapūritoruvilocanā
- 383 tato sesanarindānaṃ indo indo v' alaṅkato
kampamāno 'pagantvāna vegena jinasantikaṃ :
- 384 'Sakyapuṅgava te n'esa vaṅso, mā cara mā cara,
vaṅse putt' ekarājā pi na piṇḍāya carī pure.'
- 385 iti vutte narindena munindo guṇasekharo :
'tuyham eso mahārāja vaṅso, mayham pan' anvayo
- 386 Buddhavaṅso ' ti Sambuddhavaṅsaṃ tassa pakāsai
athā tasmiṃ t̥hito yeva desento dhammam uttariṃ
- 387 'uttit̥the na-ppamajjeyya dhammam' icc' ādim
uttamaṃ
gāthaṃ¹ manoramaṃ vatvā sotūnaṃ sivam āvahaṃ.
- 388 dassanaggarasaṃ datvā santappetvā tam uttamo
tenābhiyācīto tassa nikaṃ samupāgato.
- 389 saddhiṃ viśasahasseti tādihi dipaduttamaṃ
madhurodanapānena santappetvā, mahīpati
- 390 cūlāmaṇimarīcīhi piṅjarañjalikehi tam
rājūhi saha vanditvā nisīdi jinasantike.
- 391 tā pi nekasatā gantvā sundarā rājasundarī
narindena anuññatā nisīdiṃsu tahiṃ tadā.
- 392 desetvā madhuraṃ dhammaṃ tilokatilako jino :
'aham p' ajja na gaccheyyaṃ sace Bimbāya man-
diraṃ
- 393 dayāya hadayan tassā phaleyyā ' ti dayālayo
sāvakaggayaṃ gayha mandiraṃ pitarā gato.
- 394 nisīdi pavisitvāna Buddho buddhāsane tahiṃ
chabbaṇṇaraṃsijālehi bhāsurato va bhānumā.
- 395 manosilācunnasamānadeha-
marīcijālehi virājamānā
pakampitā hemalatā va Bimbā
bimbādharaṃ satthu samīpam āga.
- 396 satthu padesu samphassa sītaluttamavārīnā
nibbāpesi mahāsokapāvakaṃ hadayindhane.
- 397 rājā satthu pavedesi Bimbāyātibahuṃ guṇaṃ
munindo pi pakāsesi Candakinnarajātakaṃ.
- 398 tadā Nandakumārassa sampatte maṅgalattaye,
vivāho abhiseko ca iti gehappavesanaṃ,
- 399 maṅgalānaṃ pure yeva pabbājesi pabhaṅkaro
anicchantaṃ va netvā taṃ āramarammam uttamaṃ

¹ C^a gāthā.

- 400 attānam anugacchantāṃ dāyajjattāṃ sakatrayāṃ
kumārāṃ Rāhulāṃ cāpi kumārābharanujjalāṃ :
- 401 'sukhā va' chāyā te me' ti uggirantaṃ girappiyaṃ
dāyajjam me dadāhi' ti 'dāyajjam me dadāhi' ca
- 402 āramam eva netvāna pabbājesi niruttaraṃ
saddhammaratanaṃ datvā dāyajjaṃ tassa dhimato.
- 403 nikkhamma tamhā sugataṃsumālī
tahiṃ tahiṃ jantusaroruhāni
saddhammaraṃsīhi vikāsayanto
upāgato Rājagahaṃ : punā pi
- 404 kusumākulasundaratarupavane
padumuppalabhāsurasaranikare
puthucāṅkamamaṇḍitasitasikate
subhasītavane viharati Sugato.
- 405 tadā Sudattavhayasetthi settho
bahūhi bhandaṃ sakāṭehi gayha
Sāvattthito Rājagahe manuñṇe
sahāyasetthissa gharūpagantvā.
- 406 ten' eva vutto subhagena 'Buddho
jāto ti loke dipadānam indo'
sañjātapītihi udaggacitto :
'rattim pabhātaṃ' iti maññamāno
- 407 nikkhamma tamhā vigatandhakāre
devānubhāvena mahāpathamhi
gantvāna taṃ Sīta anaṃ surammaṃ,
sampaṇṇacandaṃ va virājamāṇaṃ
- 408 taṃ dīparukkaṃ viya pajjalantaṃ
vilocanānandakaraṃ mahesiṃ
disvāna tass' uttamapādarāgaṃ
paṭiggahetvā sirasā, sudhīmā
- 409 gambhīraṃ nipuṇaṃ dhammaṃ sunitvā vimalaṃ varaṃ
sotāpattiphalam patvā sahasanayamanditaṃ.
- 410 nimantetvāna sambuddhaṃ sasāṅhaṃ lokanāyakaṃ
vaṇṇagandharasūpetāṃ datvā dānaṃ sukhāvahaṃ
- 411 satthu āgamanatthāya Sāvattthinagaraṃ varaṃ
patiññaṃ so gahetvāna, gacchanto antarāpathe
- 412 yojane yojane cārucittakammasamujjale
vihāre pavare datvā kārāpetvā bahuṃ dhanāṃ,
- 413 Sāvattthiṃ² punar āgantvā pāsādasatamaṇḍitaṃ
torānagghikapākāragopurādivirājitaṃ
- 414 puraṃ avahasantaṃ va devindassāpi sabbadā
sabbasampattisampannaṃ naccagitādisobhitaṃ :

¹ Ca om. va.

² Ca Sāvattthi.

- 415 'kasmiṃ so vihareyyā ti Bhagavā lokanāyako.'
samantānuvilokento viharārahabhūmikaṃ.
- 416 Jetarājakumārassa uyyānaṃ Nandanopamaṃ
chāyūdakādisampattaṃ bhūmibhāgaṃ udikkhiya,
- 417 hiraññakoṭi satthāravasen' eva mahāyaso
kiṇitvā, pavare tamhi narāmaramanohare
- 418 niccaṃ kiṅkiṇijālanādaruciraṃ siṅgīvasiṅgākulaṃ
rammaṃ nekamaṇihi chattachadanaṃ āmuttamuttā-
valiṃ
nānārāgavitānabhāsuratarāṃ pupphādinālaṅkanaṃ
citraṃ gandhakutiṃ varaṃ suvipulaṃ kāresi bhūse-
kharāṃ.
- 419 jīnatrajānam pi visālam ālayaṃ
vitānanānāsayanāsamujjalaṃ
sumaṇḍitaṃ maṇḍapacaṅkamādinaṃ
vilampamaṇaṃ manalocanaṃ sadā
- 420 athā pi saṃhāmanasetthavālukaṃ
sāvedikācāruvisālam ālakaṃ
jalāsayaṃ sātatisītalodakaṃ
sugandhisogandhikapaṅkajākulaṃ.
- 421 suphullasālāsanasokanāga-
punnāgapūgādivirājamānaṃ
manoramaṃ Jetavanābhiddhānaṃ
kārapayī setthi viharasetthaṃ.
- 422 visālakelāsadharādharuttamā-
bhirāmapākārāphanindagopito
janassa saddhābhimatattasādhako¹
vihāracintāmani so virājate.
- 423 tato āgamanatthāya munindaṃ nāthapiṇḍiko
dūtāma pahesi: so satthā sutvā dūtassa sāsanaṃ
- 424 mahatā bhikkhusaṅghena tadā tamhā purakkhato
nikkhamitvānupubbena patto Sāvattim uttamaṃ.
- 425 samujjalāni nekāni dhajāna' ādāya suṇḍarā
kumārā purato satthu nikkhamiṃsu surā yathā,
- 426 nikkhamiṃsu tato tesāṃ pacchato taruṇaṅganā
cārupunṇaghaṭṭā 'dāya devakaññā yathā tathā
- 427 punṇapātiṃ gaḥetvāna setthino bhariyā tathā
saddhim nekasatitthihi nekālaṅkāralaṅkatā
- 428 mahāsetthi mahāsetthiṣatehi saha nāyakaṃ
abbhuggaṅchi mahāviraṃ pūjito tehi nekadhā:
- 429 chabbaṇṇaraṅsihi manoramehi
puraṃ varaṃ piṇjaravaṇṇabhāvaṃ

¹ C^t sabbā-.

- netto munindo Sugato sugatto
upāvisī Jetavanāṃ vihāraṃ.
- 430 'cātuddisassa saṅghassa Sambuddhapamukhassa'
ahaṃ
imaṃ dammi vihāraṃ' ti satthucārukarambuje
- 431 sugandhavāsitaṃ vāriṃ¹ hemabhiṅkārato varaṃ
ākiritvā adā rammaṃ vihāraṃ cārudassanaṃ.
- 432 surammaṃ vihāraṃ paṭiggayha setthaṃ
anagge vicittāsanasmīṃ nisīno,
janindānam indo tilokekanetto
tilokappasādāvahantam manuññaṃ
- 433 udārānisāsaṃ vihārappadāne
anāthappadānena nāthassa tassa
Sudattābhiddhānassa setthissa satthā
yasassī hitesī mahesī adesī.
- 434 udārānisāsaṃ vihārappadāne
kathetuṃ samattho² vinā bhūripaññaṃ
tilokekanāthaṃ naro ko 'si yutto
mukhānaṃ sahassehi nekehi cāpi.
- 435 itī vapulayato so tassa dhammaṃ kathetvā
api sakalajanānaṃ mānase tosayanto
paramamadhuranādaṃ dhammabheriṃ mahantaṃ
vihārati paharanto tattha tatthūpagantvā.
- 436 evaṃ tilokahitadena mahādayena
lokuttamena paribhuttapadesapantiṃ
niccaṃ surāsuramahoragarakkhasādi
sampūjitaṃ aham idāni nidassayissaṃ.
- 437 saddhammaraṅsinikarehi jinaṃsumālī
veneyyapaṅkajavanāni vikāsayanto
vāsaṃ akāsi pavaro paṭhamamhi vasse
Bārānasimhi nagare Migakānanamhi.
- 438 nānappakāraratanāpanavīthipanti-³
ramme pure pavararājagahābhiddhāne
vāsaṃ akāsi dutiye tatiye catutthe
vasse pi Kantatara-Veluvane pi nātho.
- 439⁴ bhūpālamolimaṇiraṅsivirājamānaṃ
Vesālināmaviditaṃ nagaraṃ surammaṃ
nissāya Sakyamunikesari pañcamamhi
vassamhi vāsam akarittha mahāvanasmīṃ
- 440 phullātinilavimaluppalacārūnetto
singīsamānatanujotihi jotamāno

¹ C^a vāri-.

² C^a samatto.

³ C^t pantivīthi-.

⁴ C^a omits text of 439 and 440, but contains the comm.

- Buddho anantagūṇasannidhi chaṭṭhavas
 vāsaṃ akā vipula-Maṅkula-pabbatasmiṃ.
 441 gambhīraduddasatarāṃ madhurāṃ marūṇāṃ
 desetva dhammam atulo sirisannivāso
 devindasītalavisālasilāsanasmīṃ
 vassamhi vāsam akarī muni sattamamhi.
 442 phullāravindacaraṇo caraṇādhivāso
 so Suṃsumāragirināmadharādharamhi
 vāsaṃ akā paramamāraji aṭṭhamasmīṃ
 vassamhi Kantatara-Bhesakalā-vanamhi
 443 nānāmatāni bahutitthiyasappadappaṃ
 hantvā tilokatilako navamamhi vasse
 vāsaṃ akāsi rucire atidassanīye
 Kosambisimbalivane jinapakkhirājā.
 444 tesāṃ mahantakalahaṃ samitūṃ yatīnaṃ
 nissāya vāraṇavaram dasamamhi vasse
 pupphābhikiṇṇavipulāmalakānanasmīṃ
 vāsaṃ akā munivaro vara-Pāraleyye.
 445 dhammāmatena janataṃ ajarāmaran taṃ
 netto vilocanamano harasuddhadanto
 Nālābhidhānadijagāmaṃvare,¹ munindo
 vāsaṃ akā amitabuddhi dasekavas
 446 Verañjacārudijagāmasamīpabhūte²
 āramake surabhipupphaphalābhirāme
 sabhaññu Sakyamuni bārasamamhi vasse
 vāsaṃ akāsi Pucimandadumindamūle.
 447 phullāravindavadano ravicārusobho
 lokassa atthacariyāya dayādhivāso
 vāsaṃ akā rucira-Cāliyapabbatasmiṃ
 vīro tilokaguru terasamamhi vasse.
 448 bandhūkapupphasamapādarkarādirāmo
 dhamissaro pavara -Jetavane suramme
 dhīro mahiddhi muni chuddasamamhi vasse
 vāsaṃ akā sakalasattahitesu yutto.
 449 veneyyabandhuvanarāgagaje vihantvā
 vassamhi pañcadasame muni sīharājā
 vāsaṃ akā Kapilavatthudharādhāroru-
 Nigrodharāmaramaṇiyamaṇiggūhāyam.
 450 yakkham pi kakkhalatarāṃ suvinitabhāvaṃ
 netvā pure varatam Alavakābhidhāne
 vassamhi vāsam akarī dasachaṭṭhamamhi
 netto janaṃ bahutaram pi ca santimaggāṃ.
 451 pākāragopuraniketana toraṇādi
 nettābhirāmaṃvara-Rājagahe³ mahesi

¹ C^a dvija.² C^a dvija.³ C^a netto.

- vāsaṃ akā 'nadhivaro dasasatthamamhi
vassamhi patthataṃyaso bhuvanattayasmiṃ.
452 dhammosadhena madhurena sukhāvahena
lokassa ghoratararāgarajaṃ vihantvā
vassamhi vāsam akarī dasasatthamasmiṃ
aṅgīraso pavara-Cāliya-pabbatasmiṃ.
453 veneyyabandhujanamoharipuṃ uḷāraṃ
hantvāna dhammaasinā varadhammarājā
ekūnavīsatisamake puna tattha vasse
vāsaṃ akā madhurabhārati lokanātho
454 suddhāsayo pavara-Rājagahe vicitte
vāsaṃ akāsi samavīsatisamamhi vasse
lokassa atthacaraṇe subhakapparukkha-¹
cintāmanippavarabhaddaghaṭṭo munindo
455 evaṃ tilokamahito atibaddhavāsaṃ.
katvā carampaṭṭhamabodhiy' udārapañño
chabbannaraṃsisamupetavicittadehe
lokekabandhu Bhagavā avasesakāle
456 Sāvatthiyaṃ pavara-jetavane ca ramme
dibbālaye va samalaṅkatapubbarāme
vāsaṃ akāsi muni vīsatipañcavasse
lokābhivuddhinirato sukhasannivāso.
457 iti amitadayo yo pañcatālīsavasse
manujamanavanasmīṃ jātārāgaggirāsīṃ
paramamadhuradhammambūhi nibbāpayanto
avasi samuni meghe lokasantiṃ karotu.
458 paññāvarāṅganā mayhaṃ sañjātā manamandire
tosayanti² sabbajanaṃ vuddhiṃ gacchatu sabbadā.
459 citaṃ yaṃ racayantena Jinassa caritaṃ mayā
puññaṃ tassānubhāvena sampatto Tusitālayaṃ,
460 Metteyalokanāthassa sunanto dhammadesanaṃ
tena saddhiṃ ciraṃ kālaṃ vidanto mahatiṃ siriṃ.
461 Buddhē jāte mahāsatte ramme ketumatīpure
rājavaṃse janitvāna tihetupaṭṭisandhiko,
462 cīvaraṃ piṇḍapātaṃ ca anagghaṃ vipulaṃ varaṃ
sanāsanaṃ ca bhesajjaṃ datvā tassa mahesino,
463 sāsane pabbajitvāna jotento tam anuttaraṃ
iddhimā satimā sammā dhārento Piṭakattayaṃ
464 vyākato tena 'Buddo' yaṃ hessatī' ti anāgate
uppannuppannabuddhānaṃ dānaṃ datvā sukhāvahaṃ.
465 saṃsāre saṃsaranto hi³ kapparukkho va pānitaṃ
icchiticchitam annādiṃ dadanto madhuraṃ varaṃ.

¹ C^t rukkho.² C^t tosayanti.³ C^a ti.

- 466 maṅsalohitanettādiṃ daddaṃ cittasamāhito
 sīlanekhammapaññādiṃ pūrento sabbapāramiṃ,
 467 paramīsikharāṃ patvā Buddho hutvā anuttaro
 desetvā madhuraṃ dhammaṃ jantūnaṃ sivam āvahaṃ
 468 sabbāṃ sadevakaṃ lokaṃ brahā saṃsārabandhanā
 mocayitvā varaṃ khemaṃ pāpuṇeyyaṃ sivaṃ puraṃ.
- 469¹ Laṅkālaṅkārabhūtena bhūpalanvayaketunā
 vijayabāhunā raññā sakanāmena kārite.
 470 satoyāsayaṃpākāragopurādivirājite
 parivenavare ramme vasatā sattavuttinā
 471 Medhaṅkarābhidhānena dayāvāsena dhīmatā
 therena racitaṃ phanaṃ sabbhi saṃsevitāṃ sadā
 472 bhave bhave 'dha gāthānaṃ tesattati catussataṃ
 ganthato pañcapaññāsādhikaṃ pañcasataṃ iti.

¹ *The text of 469-472 is not in the MS., but only the
 Comm. I have supplied it from the printed text.*